

**ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Β' ΤΑΞΗΣ
ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2002
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:
ΙΣΤΟΡΙΑ
ΟΜΑΔΑ Α'**

- A1.** Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό των δεδομένων της **Στήλης Α** και δίπλα σε κάθε αριθμό το γράμμα του δεδομένου της **Στήλης Β**, που αντιστοιχεί σωστά.

<i>Στήλη Α</i>	<i>Στήλη Β</i>
1. Ρουσσό	α. Κάθε μορφή ελευθερίας και ιδιαίτερα η πνευματική είναι υπόθεση του κοινού νου.
2. Μπεκαρία	β. Επειδή η εξουσία πρέπει να σταματά την εξουσία, επιβάλλεται η διάκριση των εξουσιών.
3. Μοντεσκιέ	γ. Η παραβίαση της συμφωνίας εκ μέρους των κυβερνήσεων παρέχει αυτόματα στο λαό το δικαίωμα αντιμετώπισης της βίας με τη βία.
4. Βολταίρος	δ. Η παιδαγωγική μέθοδος πρέπει να βασίζεται στη φυσική διδασκαλία.
	ε. Ο εξανθρωπισμός της ποινικής δικαιοσύνης είναι αναγκαίος.
	στ. Το κράτος δεν πρέπει να παρεμβαίνει στην οικονομική δραστηριότητα με δασμούς και φόρους.

Μονάδες 8

- A2.** Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- α. Σκλαβηνίες
- β. Κουατροτσέντο
- γ. Ιερή Εξέταση
- δ. Φυσιοκράτες.

Μονάδες 12

- A3.** Πώς συντελέστηκε ο ειχριστιανισμός των Σλάβων της Μοραβίας και ποια αποτελέσματα είχε;

Μονάδες 12

- A4.** Ο Ρήγας Βελεστινλής ανέπτυξε πλούσια μεταφραστική και πρωτότυπη συγγραφική δραστηριότητα.
Ποια ήταν τα έργα του και σε τι απέβλεπε μ' αυτά;

Μονάδες 18

ΟΜΑΔΑ Β'

- B1.** Μελετώντας τα παρακάτω παραθέματα και αξιοποιώντας τις σχετικές μ' αυτά ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε το μίσος των Βυζαντινών κατά των Λατίνων, που συμπυκνώνεται στην περιφημη φράση του μεγάλου δούκα Λουκά Νοταρά, όταν πληροφορήθηκε την ένωση των εκκλησιών (1438-1439): "είναι προτιμότερο να δω να κυριαρχεί στην αγορά της Πόλης το φακίολι (τουρμπάνι) των Τούρκων παρά η καλύπτρα των Λατίνων".

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Α'

Οι Σταυροφόροι βάλανε ξανά φωτιά στην Πόλη, για ν' ανοίξουνε δρόμο και κατά το σούρουπο καταλάβανε το βορειοδυτικό τμήμα της Κωνσταντινούπολης, τη συνοικία των Βλαχερνών. Η τρίτη αυτή πυρκαϊά, που κράτησε ίσαμε την άλλη μέρα το βράδυ, συνέχισε την καταστροφή της μεγάλης πόλης. Σύμφωνα με τη μαρτυρία του Γάλλου χρονογράφου Βιλλεαρ-δουΐνου "υπάρχουνε περισσότερα σπίτια καμένα απ' όσα γερά στις τρεις πιο μεγάλες πόλεις του βασιλείου της Γαλλίας".(...)

Αφού η πυρκαϊά χώρισε τους αντιπάλους, ο Μούρτζουφλος προσπάθησε μάταια ν' ανασυντάξει το στρατό του. (...)

Όταν πια ο Μούρτζουφλος είδε πως του ήταν αδύνατο να κρατήσει την άμυνα, έφυγε προστατευόμενος από το σκοτάδι της νύχτας. Οι ιππότες εκμεταλλευόμενοι την αναρχία που ακολούθησε τη φυγή του καταλάβανε την πόλη ολόκληρη (13 του Απρίλη του 1204).

Τότες άρχισε η καταστροφή και η καταλήστευση της Κωνσταντινούπολης, που έμεινε ξακουστή στα χρονικά του Μεσαίωνα. Την καταστροφή αυτή την κράτησε χρόνια και χρόνια στην ανάμνησή της όλη η Ανατολή. Δώδεκα ώρες ύστερα από το τέλος της μάχης οι Σταυροφόροι αρχίσανε τη συστηματική λεηλασία. (...)

Τρία μερόνυχτα οι πεινασμένοι και εξαγριωμένοι από τη μακρόχρονη πολιορκία στρατιώτες λεηλατούσαν την πόλη. (...)

Οι Σταυροφόροι καταστρέψανε ανελέητα όλα τα έργα της αρχαίας τέχνης που είχαν συγκεντρώσει ο Κωνσταντίνος και οι διάδοχοί του. (...)

Οι βυζαντινές πηγές αναφέρουν τα πιο όμορφα και ονομαστά αριστουργήματα της τέχνης που καταστρέψανε οι Σταυροφόροι. Η μαζική αυτή καταστροφή των πνευματικών προϊόντων, που συγκεντρώθηκαν από αιώνες, έκαμε μεγάλη ζημιά στον ίδιο τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Ωστόσο, ακόμα κι αν η τέταρτη Σταυροφορία θεωρηθεί αποκλειστικά ληστρική επιχείρηση, και τέτοια πραγματικά στάθηκε, τα αποτελέσματά της ήταν πολύ κερδοφόρα για τη Δύση. Έτσι οι Σταυροφόροι βρέθηκαν να κατέχουν, εκτός απ' όσα είχαν αρπάξει σαν άτομα, σύμφωνα με όσα λέγει ένας από τους ιστορικούς τους, (ο Βιλλεαρδουϊνός), τόσα πολλά λάφυρα, που κανένας δε θα μπορούσε να εκτιμήσει την αξία τους.

Μ. Λεφτσένκο, *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, σελ.318 (Διασκευή)

ΠΑΡΑΘΕΜΑ Β'

Το μίσος, που χρόνο με το χρόνο μεγάλωνε ανάμεσα στους καταχτητές και ντόπιους, δεν άργησε να πάρει μεγάλες διαστάσεις.

Οι Λατίνοι περιφρονούσαν τους Έλληνες που είχαν ανώτερο πολιτισμό. Επέβαλλαν τη δική τους γλώσσα και εκβιάζανε και αναγκάζανε τους ντόπιους ν' ασπαστούν τον καθολικισμό. Έτσι οι δογματικές αντιθέσεις οξύνθηκαν πάλι και το εκκλησιαστικό σχίσμα έγινε αγεφύρωτο. Η ορθοδοξία έγινε κι αυτή τη φορά η αντιστασιακή ιδεολογία που κρατούσε τους Βυζαντινούς σε αναβρασμό και τους έσπρωχνε να οργανώσουν κινήματα ενάντια στους Λατίνους. Και κάθε φορά που παρουσιαζόταν ευκαιρία δεν έκρυβαν τα αντιδυτικά και αντιπαπικά αισθήματά τους.

Γιάννη Κορδάτου, *Ιστορία της Ελλάδας*, τόμος VIII, σελ. 15.

Μονάδες 25

- B2.** Αντλώντας στοιχεία από τις πηγές και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις να προσδιορίσετε τον τύπο του ανθρώπου που οραματίζονταν να διαμορφώσουν οι ανθρωπιστές.

ΠΗΓΗ Α'

Θέλω τον αυλικό ευγενή, πνευματώδη, ευφυή και χαριτωμένο. Εκτιμώ ότι το πραγματικό επάγγελμα του αυλικού πρέπει να είναι αυτό της ενασχόλησης με τα όπλα· οφείλει να είναι δυνατός και φοβερός ενώπιον των εχθρών, αλλά σε όλες τις άλλες περιπτώσεις να είναι ανθρωπίνος, μετρημένος και σοβαρός.

Θέλω να γνωρίζει όχι μόνον τα λατινικά αλλά και τα ελληνικά, να γνωρίζει να γράφει σε στίχους και σε πεζό. Θα ήθελα επίσης να κατέχει πολλές ξένες γλώσσες.

Θα έπρεπε εξίσου να ξέρει να κολυμπά, να αθλείται στο τρέξιμο και τη λιθοβολία. Η μόρφωσή του θα μου φαινόταν ανεπαρκής, αν δεν είχε γνώσεις μουσικής.

ΠΗΓΗ Β'

Περιμένω και θέλω να μάθεις τέλεια τις γλώσσες: πρώτα τα ελληνικά, όπως θέλει ο Κοϊντιλιανός. Έπειτα τα λατινικά, τα εβραϊκά για την Αγία Γραφή, τα χαλδαϊκά και τα αραβικά για τους ίδιους λόγους. Και θέλω να διαμορφώσεις το ύφος σου στα ελληνικά μιμούμενος τον Πλάτωνα και στα λατινικά μιμούμενος τον Κικέρωνα. Επιθυμώ να μην υπάρχει γνώση επιστημονική που να μην την έχεις στη μνήμη σου. (...)

Και στη γνώση της φυσικής ιστορίας θέλω να επιδοθείς με ζήλο, για να μην υπάρχει είδος ψαριού σε θάλασσα, ποτάμι και πηγή που να το αγνοείς, να γνωρίζεις όλα τα πουλιά του ουρανού, όλα τα δένδρα, τα φυτά του δάσους, όλα τα είδη χόρτων της γης, όλα τα μέταλλα. (...)

Τέλος... όταν γίνεις άντρας, οφείλεις να αφήσεις την ήρεμη ζωή και την ησυχία των σπουδών, για να μάθεις την τέχνη του ιππότη και των όπλων, ώστε να μπορείς να υπερασπίζεσαι το σπίτι μας και να βοηθάς τους φίλους μας σε όλες τις δύσκολες στιγμές που προκαλούνται από τις ενέργειες των κακοποιών.

Fr. Rabelais, *Pantagruel* (1532), κεφ. VIII.
Μονάδες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΜΑΔΑ Α

A1. 1-δ

2-ε

3-β

4-α

A2. Σκλαβηνίες: σελ. 34 «α. Σκλαβηνίες, Οι πρώτοι... φόρο υποτέλειας»
Κουατροτσέντο: σελ. 164 «Η προοπτική, Ο 15^{ος} αιώνας... της νεότερης τέχνης»
Ιερή Εξέταση: σελ. 196 «Η Ιερή Εξέταση, Παράλληλα... στην πυρά»
Φυσιολογία: σελ. 248 «Τα νέα δεδομένα... αντίληψής τους»

A3. σελ. 54 «Η εδραίωση... ευσεβείς ιεραποστόλους»

A4. σελ. 288 «Πολύπλευρη... υπήρξε τεράστια»

ΟΜΑΔΑ Β

B1.

Οι τρεις πρώτες Σταυροφορίες αύξησαν την εχθρότητα μεταξύ Ελλήνων και Λατίνων. Γιατί ο απολογισμός τους είναι γενικά αρνητικός. Κανένας από τους επισήμους προβληθέντες ή απώτερους στόχους των Σταυροφόρων (κατάκτηση Αγίων Τόπων,

παροχή βοήθειας στους Έλληνες, συνένωση της χριστιανοσύνης) δεν πραγματοποιήθηκε. Η κατάκτηση των Αγίων Τόπων δε διήρκησε για πολύ. Ο αντισημιτισμός και το μίσος Χριστιανών και Μουσουλμάνων αναζωπυρώθηκαν, ενώ στις μη ρωμαϊκές χριστιανικές κοινότητες της Συρίας και της Παλαιστίνης οι Σταυροφόροι συμπεριφέρθηκαν με σιακό τρόπο.

Η Τέταρτη Σταυροφορία οδήγησε στην αιματηρή άλωση της Κωνσταντινούπολης. Οι Λατίνοι την κατέλαβαν στις 17 Ιουλίου και αποικατέστησαν τον τυφλό Ισαάκιο, αλλά παρέμειναν, για να διαχειμάσουν. Η αντιπαράθεση με τον πληθυσμό της πρωτεύουσας οξύνθηκε εξαιτίας της αλαζονικής συμπεριφοράς των Λατίνων, οι οποίοι επέβαλαν και βαρύτερη φορολογία. Η άλωση της πόλης πραγματοποιήθηκε στις 13 Απριλίου 1204. Ο Αυτοκράτορας Αλέξιος ο Ε' είχε τραπεί προηγουμένως σε φυγή εγκαταλείποντας την Κωνσταντινούπολη στις άγριες διαθέσεις των Σταυροφόρων. Κύριοι της Βασιλεύουσας οι τελευταίοι, επέβαλαν τώρα το δίκαιο του κατακτητή. Οι σφαγές και οι λεηλασίες ξεπέρασαν κάθε προηγούμενο. Πολύτιμα έργα τέχνης διοχετεύτηκαν στη Δύση για να κοσμήσουν τους καθεδρικούς ναούς και τα φεουδαρχικά ενδαιτήματα.

Χριστιανικό αίμα χύθηκε άδικα και οι Σταυροφόροι δε λογάριασαν ούτε θρησκεία, ούτε ηλικία, ούτε φύλο. Εξαιτίας όλων αυτών των βιαιοτήτων των Λατίνων αυξήθηκε το μίσος των Βυζαντινών εναντίον τους.

B2.

Στα χρόνια της Αναγέννησης πραγματοποιήθηκε μια μεγάλη αλλαγή που ήταν εμφανής και στον τρόπο ζωής. Πρότυπο ανθρώπου είναι πια ο καθολικός άνθρωπος (homo universalis), δηλαδή ο ολοκληρωμένος και με πολλαπλά ενδιαφέροντα πολυδιάστατος άνθρωπος. Η θέση των ανθρώπων του πνεύματος αναβαθμίστηκε, γιατί οι ισχυροί του χρήματος συνειδητοποίησαν ότι για την κοινωνική τους προβολή χρειάζονται και άλλοι παράγοντες, όπως η συναναστροφή στα σαλόνια τους με λόγιους και καλλιτέχνες, η αγορά έργων τέχνης, η φιλοτέχνηση των προσωπογραφιών τους κ.α.

Η Αναγέννηση δε νοείται χωρίς τον ανθρωπισμό, κύριος σιοπός του οποίου ήταν η μελέτη των αρχαίων (Ελλήνων και Ρωμαίων) συγγραφέων. Οι λόγιοι (ανθρωπιστές) που ασχολούνταν με τη μελέτη και την έκδοσή τους πίστευαν ότι οι αρχαίοι συγγραφείς, τόσο ως προς τη γλώσσα όσο και ως προς το περιεχόμενό τους αποτελούσαν τα ιδανικά πρότυπα και είχαν τη δύναμη να βελτιώνουν τον άνθρωπο.

Οι ανθρωπιστές φρόντιζαν για μια ανοιχτή και μοντέρνα παιδεία σε αντίθεση με τη φορμαλιστική πανεπιστημιακή εκπαίδευση που ελεγχόταν από τον κλήρο. Έδιναν βάρος στην κριτική στάση τόσο έναντι των ηθικών αξιών, όσο και έναντι των πολιτικών συστημάτων.